

INVALIDILIITTO RY

LAUSUNTO

Valtiovarainministeriö

valtiovarainministerio@vm.fi

ASIA: Ensisijaisesti sähköisesti tarjottavien palvelujen tiekartta -työryhmän raportti

Invalidiliitto kiittää valtiovarainministeriötä mahdollisuudesta lausua Ensisijaisesti sähköisesti tarjottavien palvelujen tiekartta -työryhmän raportissa esitetyistä lainmuutostarpeista ja toteaa, että raportti esittää hyvin selkeän ja monipuolisen oikeudellisen näkökulman sähköisten palveluiden suhteesta kansalaisten oikeuksiin ja viranomaisvelvoitteisiin.

Invalidiliitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Liitto edustaa 148 jäsenyhdistyksensä kautta 30 000 fyysisesti vammaista ja toimintaesteistä suomalaista.

Invalidiliitto korostaa, että kansalaisten asiointi viranomaisten kanssa sähköisesti tarjottavien palvelujen avulla helpottaa useiden fyysisesti vammaisten henkilöiden elämää. Invalidiliitto muistuttaa kuitenkin, etteivät kaikki kansalaiset pysty erilaisista syistä johtuen käyttämään sähköisiä palveluja tai heillä ei ole siihen kykyjä ja taitoa. Näitä syitä ovat mm. fyysiset rajoitteet, ikääntyminen, syrjäytyminen, sairaudet, taloudellinen tilanne (tarvittavien laitteiden hankinta ja päivittäminen on hankalaa), langattomien verkkojen katvealueet jne. Siksi tarvitaan edelleen yleisiä, esteettömiä, henkilökohtaisia palveluja kaikille kansalaisille sekä lisäksi henkilökohtaisia erityispalveluja. Em. haasteet koskevat muitakin kuin vain vammaisia henkilöitä.

Työryhmän raportin mietinnät liittyen oikeusturvaan ja perusoikeuksiin ovat Invalidiliiton mielestä kannatettavia. Invalidiliitto kuitenkin huomauttaa, että vammaisia henkilöitä ei voida käsitellä yhtenäisenä ryhmänä. Vammaisilla henkilöillä on hyvin erilaisia tarpeita ja voimavaroja sekä mahdollisuuksia tehdä itsenäisiä päätöksiä koskien oman elämän valintoja. Invalidiliitto kummeksuu raportissa todettua: *”Jos sähköisen postilaatikon käyttöön pakotetaan muut kuin ne, jotka eivät siihen kykene, on sähköiseen asiointiin kykenemättömät rekisteröitävä. Sitä ennen olisi määriteltävä, millä perusteilla pakosta voidaan poiketa ja kuka päättää, milloin asiakkaalla on riittävät*

perusteet poiketa pakosta. Jos poikkeuksiin sisältyy henkilön terveydentilaan tai vammaisuuteen liittyviä syitä, on tällainen tietojenkäsittely poikkeuksien rekisteröinnin yhteydessä arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/1), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 42/2016 vp, PeVL 29/2016 vp).

Esimerkiksi vammaisuuden perusteella tapahtuva henkilötietojen rekisteröinti saattaa olla ongelmallinen henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeuden kannalta.” Kehitysvamma tai muut kognitiiviisiin valmiuksiin vaikuttavat sairaudet ovat eri asia kuin fyysinen vamma.

Raportissa ei mainita palvelujen saavutettavuuteen ja käytettävyyteen liittyviä seikkoja eri vammaisryhmien osalta. Esimerkiksi palvelujen hyödyntäminen edellyttää sähköistä tunnistautumista, joka voi olla haasteellista aistivammalaisille henkilöille. Palveluissa käytettävien kaikkien ohjelmistojen ja niiden päivitysversioiden saavutettavuus täytyy testata kaikkien käyttäjien kannalta. Tähän ei riitä vain se, että testataan käytettävyys esimerkiksi näkövammaisten ruudunlukuohjelmien osalta, vaan lisäksi täytyy testata mm. ohjelman arkkitehtuurin selkeys, yksinkertaisuus ja kaikkien ohjelman toimintojen toimivuus.

Invalidiliitto on samaa mieltä työryhmän kanssa siitä, että hallinnon asiakasta on epätarkoituksenmukaista ja oikeusturvan kannalta vaarantavaa ohjata käyttämään sähköistä postilaatikkoa, antamaan keskitettyyn pisteeseen yhteystietojaan tai käyttämään muuta yhtenäistä asiointin tapaa, ennen kuin lainsäädäntö ja sen kautta muodostuneet viranomaisen käytännöt paremmin tätä tukevat. Lisäksi Invalidiliitto toteaa, että hallintolaisissa ei aseteta viranomaisille ehdotonta velvollisuutta ryhtyä toimenpiteisiin asiointipalvelujen asianmukaiseksi järjestämiseksi. Säädös mahdollistaa käytettävissä olevien taloudellisten ja muiden voimavarojen huomioimisen. Tässä yhteydessä Invalidiliitto myös muistuttaa, että asiointilain 5 § mukaan viranomaisella ei ole ehdotonta velvollisuutta järjestää sähköisiä asiointimahdollisuuksia.

Helsingissä 25.syyskuuta 2017

INVALIDILIITTO RY

Petri Pohjonen
Pääjohtaja

Laura Andersson
Yhteiskuntasuhdejohtaja

Erityisasiantuntijat:

Elina Nieminen, lakimies, yhteiskuntasuhdeyksikkö, elina.nieminen@invalidiliitto.fi
Harri Leivo, esteettömyysasiantuntija, Invalidiliiton Esteettömyyskeskus,
harri.leivo@invalidiliitto.fi